

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
สารบัญตารางภาคผนวก	ฏ
สารบัญแผนภาพภาคผนวก	ฑ
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำศัพท์สำคัญ	7
คำถามการวิจัย	8
วัตถุประสงค์การวิจัย	8
ขอบเขตการวิจัย	88
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
กรอบแนวคิดการวิจัย	13
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	14
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา	16
การบริหารจัดการ	16
การบริหารสถานศึกษา	19
บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา	20

หัวข้อเรื่อง	หน้า
คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา	26
ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ	33
ความหมายและความสำคัญภาวะผู้นำ	33
ทฤษฎีภาวะผู้นำ	35
รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ	45
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ	45
รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	49
การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	79
การวิจัยและพัฒนา (Research & Development : R&D)	83
ความหมาย	83
กระบวนการวิจัยและพัฒนา	84
บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3	85
ข้อมูลทั่วไป	85
นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	86
ทิศทางการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3	89
ผลการพัฒนาปีที่ผ่านมา	91
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	92
งานวิจัยในประเทศ	97
งานวิจัยต่างประเทศ	86
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	104
ระยะที่ 1 ศึกษา (Research : R₁) ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3	104
ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ (Development : D₁) การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3	109

หัวเรื่อง

หน้า

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการทดลองใช้ (Research : R ₂) และปรับปรุง (Development : D ₂)รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 .	114
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	125
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	125
ผลการศึกษา (Research : R ₁) ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3	125
ผลการพัฒนารูปแบบ (Development : D ₁) การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3	140
ผลการทดลองใช้ (Research : R ₂) และปรับปรุง (Development : D ₂) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3	152
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	172
สรุปผล	173
อภิปรายผล	175
ข้อเสนอแนะ	183
บรรณานุกรม	184
ภาคผนวก	194
ภาคผนวก ก คุณภาพเครื่องมือการวิจัยและหนังสือขอความร่วมมือ	195
ภาคผนวก ข เครื่องมือการวิจัย	257
ภาคผนวก ค คู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3	272

หัวข้อ	หน้า
ภาคผนวก ง แผนภาพประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	312
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	317
ประวัติผู้วิจัย	319

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 พฤติกรรมผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพและพฤติกรรมผู้นำแบบแลกเปลี่ยน	41
2 การศึกษาเขตอำเภอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 จำแนกตามอำเภอ	85
3 ระดับการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3	86
4 จำนวนผู้บริหาร ครู นักเรียน และห้องเรียนจำแนกตามอำเภอ	86
5 องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3	99
6 กลุ่มตัวอย่างการวิจัยระยะที่ 1	105
7 กลุ่มตัวอย่างการวิจัยระยะที่ 3	115
8 สรุปขั้นตอนและวิธีการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3	121
9 ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โรงเรียนที่มีผลการพัฒนา ประสิทธิภาพการศึกษาดีเด่น โดยรวม จำแนกค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	127
10 ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โรงเรียนที่มีผลการพัฒนา ประสิทธิภาพการศึกษาดีเด่น โดยรวม รายด้านและรายชื่อ จำแนกตาม สถานภาพ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	128
11 ความสัมพันธ์ตัวชี้วัดองค์ประกอบและสาระสำคัญของการพัฒนาด้านความรู้ และวิสัยทัศน์	142

12 ความสัมพันธ์ตัวชี้วัดองค์ประกอบและสาระสำคัญของการพัฒนา ความสามารถในการปฏิบัติงาน	144
13 ความสัมพันธ์ตัวชี้วัดองค์ประกอบและสาระสำคัญของการพัฒนา ด้านการพัฒนาทีมงาน	146
14 ความสัมพันธ์ตัวชี้วัดองค์ประกอบและสาระสำคัญของการพัฒนา ด้านการส่งเสริมความร่วมมือ	147
15 ความสัมพันธ์ตัวชี้วัดองค์ประกอบและสาระสำคัญของการพัฒนา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี	149
16 ระดับความพึงพอใจของการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 โดยรวม รายด้านและรายข้อ จำแนกค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	153
17 ระดับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวม จำแนกค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	157
18 ระดับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวม รายด้านและ รายข้อจำแนกค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	158

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	13
2 หน้าที่ของการบริหารจัดการ	18
3 ตัวแปรสำคัญตามทฤษฎีสถานการณ์ของฟีดเลอร์	36
4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในทฤษฎีวิถีทางสู่เป้าหมาย	37
5 มิติความเสน่ห์ของฮัลเพิร์ต (Halpert's Dimensions of Charisma)	40
6 รูปแบบพฤติกรรมของภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ	42
7 รูปแบบพฤติกรรมของภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน	42
8 รูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการของระบบเปิด ข้อมูลป้อนกลับ จากสภาพแวดล้อม (Environment Feedback)	48
9 ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของของผู้บริหาร สถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3	103
10 โครงสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 .	103

สารบัญตารางภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่	หน้า
1 คุณภาพแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 การวิจัยระยะที่ 1	196
2 คุณภาพแบบสอบถามระดับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 การวิจัยระยะที่ 3	199
3 ประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน	201

สารบัญญากาศนวก

ภาพภาคผนวกที่

หน้า

- 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
ระหว่างวันที่ 5-7 พฤษภาคม 2557 ณ ห้องประชุมสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 313
- 2 การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus group Discussion) เพื่อยืนยัน
ประสิทธิภาพรูปแบบและเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำภาวะผู้นำ
ของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2557 313
- 3 ดร.สุรัตน์ ดวงชาตม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประธานกล่าวเปิดการสนทนา 314
- 4 ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
และผลการพัฒนาตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาต่อที่ประชุม 314
- 5 รองศาสตราจารย์ ดร. ประภัสสร ปรีเอี่ยม ร่วมพิจารณายืนยัน
ประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร 315
- 6 ผศ.ดร. วรวรรณ อุบลเลิศ ร่วมอภิปรายเสนอแนะแนวทางพัฒนา
ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 315
- 7 ผู้เชี่ยวชาญร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางพัฒนาที่
หลากหลาย 316